

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Verdieping Langwarder Wielen

**Advies over reikwijdte en detailniveau
van het milieueffectrapport**

24 mei 2012 / rapportnummer 2650-28

1. Hoofdpunten van het MER

De provincie Fryslân wil de Langweerder Wielen verdiepen om meer recreatiemogelijkheden en een betere recreatieve verbinding tussen Langweer en het open water te realiseren. De daarbij vrijkomende onbruikbare baggerspecie (slib en ondergrond) wordt mogelijk geborgen in een te realiseren onderwater baggerberging in het meer. Het vrijkomende bruikbare materiaal (zand) uit het meer wordt elders aangewend. Voor het uitdiepen van het meer, het omgaan met bagger en de bijbehorende werkzaamheden zijn verschillende vergunningen noodzakelijk. De provincie Fryslân, gemeente Skarsterlân en het wetterskip Fryslân treden op als het bevoegde gezag.

De Commissie voor de m.e.r. (hierna 'de Commissie')¹ beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het milieueffectrapport (MER). Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming het MER in ieder geval onderstaande informatie dient te bevatten:

- een beschrijving en onderbouwing van doelstellingen en de noodzaak van het voorne-
men;
- inzicht in de geohydrologische effecten van de verschillende alternatieven met bijzondere
aandacht voor het alternatief met de baggerberging in het meer;
- een beschrijving van de positieve en negatieve gevolgen van de verschillende alternatie-
ven voor de natuurwaarden in het studiegebied. Ga na of significant negatieve gevolgen
op Natura 2000-gebieden wel of niet zijn uit te sluiten.

Besluitvormers en insprekers lezen in de eerste plaats de samenvatting van het MER. Daarom verdient dit onderdeel bijzondere aandacht. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER.

In de volgende hoofdstukken beschrijft de Commissie in meer detail welke informatie het MER moet bevatten. De Commissie bouwt in haar advies voort op de notitie Reikwijdte en Detailniveau. Dat wil zeggen dat ze in dit advies niet ingaat op de punten die naar haar meening in de notitie voldoende aan de orde komen.

¹ De samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. Projectgegevens en bijbehorende stukken, voor zover digitaal beschikbaar, zijn ook te vinden via www.commissiemer.nl onder 'Advisering' of door in het zoekvak het projectnummer in te geven.

2. Achtergrond en besluitvorming

2.1 Doelstellingen en noodzaak project

Maak in het MER duidelijk wat de doelstellingen van het voornemen zijn en maak hierbij zo nodig onderscheid tussen hoofd- en nevendoelestellingen. Geef hierbij in ieder geval ook aan in hoeverre zandwinning en/of het realiseren van vooroevers een doel is los van de verdieping dan wel of deze uitsluitend ten dienste staan van de verdieping.

In de notitie R&D wordt aangegeven dat het gehele meer zal worden uitgediept om meer recreatiemogelijkheden en een betere recreatieve verbinding tussen Langweer en het open water te realiseren. Hoewel in het provinciaal verkeer en vervoerplan (PVVP) is aangegeven dat de Langweerder Wielen op de gewenste diepte gebracht moet worden, is dit niet in het plan onderbouwd. Geef daarom in het MER een onderbouwing van de noodzaak om het gehele meer tot de genoemde vaardiepte uit te diepen alsook van het uitgangspunt dat niet kan worden volstaan met het op diepte brengen van alleen de vaargeulen.

2.2 Beleidskader

In tabel 3.1. van de notitie R&D wordt ingegaan op het relevante beleidskader. Neem dit over in het MER. De notitie R&D geeft aan dat bij de baggerberging er (mogelijk) sprake is van het oprichten van een inrichting voor het storten van slib en baggerspecie. Beschrijf en onderbouw in het MER het wettelijk kader waarbinnen de baggerberging gerealiseerd wordt. Indien sprake is van een stortplaats dient het MER niet alleen in te gaan op de kaders die van toepassing zijn op de milieuhygiënische effecten maar ook op de ruimtelijke besluitvorming rondom het realiseren van een stortplaats op deze locatie.

2.3 Te nemen besluiten

Voor de verschillende onderdelen van de verdieping van de Langweerder Wielen zullen meerdere besluiten moeten worden genomen. Geef in het MER een overzicht van deze besluiten, wie daarvoor het bevoegde gezag is en wat globaal de tijdsplanning is.

3. Voorgenomen activiteit en alternatieven

3.1 Voornemen

Beschrijf de voorgenomen activiteit zo uitgebreid als nodig is om een goede effectbeschrijving mogelijk te maken en maak waar relevant gebruik van kaart- en beeldmateriaal. Ga hierbij in ieder geval in op de volgende punten:

- de situering, diepte en omvang van de baggerberging in het meer. Geef aan of en in welke mate hierbij ruimte is gehouden om eventueel in de toekomst ook nog bagger in het meer te bergen;
- het aantal m³ dat wordt ontgraven en welk deel daarvan vermarktbaar grond/zand oplevert;
- ligging, vorm, profiel en afwerking van de verdieping en de (voor)oevers;
- de kenmerken van de baggermethoden;
- de fasering van de verdiepingswerkzaamheden in plaats en tijd;
- welk en hoeveel materieel wordt ingezet (voor verdieping en afvoer), waar, hoe lang, en gedurende welke tijden van de dag;
- via welke route(s) en met welke transportmiddelen het materiaal wordt afgevoerd;
- de eventuele inrichting van tijdelijke depots: waar, met welk ruimtebeslag, hoe hoog maximaal, en voor hoe lang;
- geef aan of en zo ja waarom de baggerberging als een stortplaats gezien moet worden;
- een onderbouwing van de toename van recreatie-/beroepsvaart die als gevolg van de verdieping wordt verwacht.

3.2 Alternatieven

In het MER zullen drie alternatieven worden uitgewerkt die uitgaan van het verdiepen van het meer tot 2,30 meter:

1. Traditioneel verdiepen; het onbruikbare materiaal wordt in depot gezet op de nabijgelegen locatie langs de Noarder Aldewei en het bruikbare materiaal gaat naar het knooppunt Joure;
2. Het nieuwe verdiepen; hierbij wordt onbruikbaar materiaal permanent in een baggerberging in het meer geborgen en wordt het bruikbare materiaal of naar het knooppunt Joure gebracht of elders worden ingezet;
3. Geoptimaliseerd nieuw verdiepen; dit alternatief is een combinatie van het nieuwe verdiepen en het verwerken van slib in de vooroever/geotube.

De Commissie is van mening dat alternatief 3 beter gezien kan worden als een variant op alternatief 1 en 2. De onder § 3.1 van dit advies genoemde punten zijn van toepassing op alle alternatieven, waarbij het vooral van belang is op welke onderdelen de alternatieven onderscheidend zijn.

3.3 Referentie

Beschrijf de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied en de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling, als referentie voor de te verwachten milieueffecten. Daarbij wordt onder de 'autonome ontwikkeling' verstaan: de toekomstige ontwikkeling van het milieu, zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven wordt gerealiseerd. Ga bij deze beschrijving uit van ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied en van nieuwe activiteiten waarover reeds definitief is besloten.

4. Bestaande milieusituatie en milieugevolgen

4.1 Algemeen

In hoofdstuk 3 van de notitie R&D wordt ingegaan op de milieugevolgen die onderzocht zullen gaan worden. De Commissie adviseert in algemene zin rekening te houden met de volgende punten:

- de milieugevolgen dienen waar relevant te worden gekwantificeerd;
- maak een duidelijk onderscheid tussen de effecten in de aanleg- en de gebruiksfase;
- ga in op effecten van bijkomende (tijdelijke) voorzieningen;
- motiveer voor de verschillende thema's de omvang van het gehanteerde studiegebied;
- besteed aandacht aan cumulatie van effecten;
- ga waar relevant in op de onzekerheden in de effectbepaling. Vertaal dit zo mogelijk in een bandbreedte voor de genoemde gevolgen en geef aan wat dit betekent voor de effectbeoordeling van de alternatieven.
- geef aan welke mitigerende maatregelen mogelijk zijn en in welke mate hierbij de effecten verminderd worden.

4.2 Bodem en grondwater

In de Notitie R&D wordt aangegeven dat het regionale grondwatermodel MIPWA wordt gebruikt bij de effectbepaling. Maak in het MER aannemelijk dat dit model bruikbaar is voor de gegeven situatie en beschrijf de aanpassingen die eventueel noodzakelijk zijn om dit regionale model toe te passen voor het berekenen van de effecten van een lokale ingreep.

Geef bij de bepaling van de geohydrologische effecten expliciet aan op welke wijze de weerstand van de bodem aangepast is in de berekeningen.

Geef aan in welke mate de grondwater- en oppervlaktewaterkwaliteit beïnvloed kan worden door emissie of vrijkomen van stoffen uit de baggerberging. Hou hierbij ook rekening met de nutriënten die in het slib aanwezig kunnen zijn.

In het MER moet duidelijk gemaakt worden of het depot aan de Noarder Aldewei een eindbestemming is of een tijdelijk depot. Indien het om een tijdelijk depot gaat dan moet het MER, uitgaande van de kwaliteit van de baggerspecie, beschrijven welke mogelijkheden er zijn voor een definitieve toepassing.

4.3 Natuur

Het MER moet duidelijk maken welke gevolgen de verdieping van de Langweerder Wielen kan hebben op de natuur. Geef in het MER aan welke kenmerkende vegetaties, habitats en soorten aanwezig zijn in het studiegebied. Beschrijf de autonome ontwikkeling van de natuur in het plangebied mede in relatie tot de uitvoering van de Kaderrichtlijn Water en de realisering van natuurdoelstellingen van de EHS. Geef aan voor welke vegetaties, planten en dieren aanzienlijke gevolgen te verwachten zijn, wat de aard van de gevolgen is en wat deze gevolgen voor de (dier)populaties betekenen. Besteed naast de aspecten genoemd in de notitie R&D aandacht aan:

- effecten van extra vertroebeling ten gevolge van de baggerwerkzaamheden;
- effecten van het verdiepte water op de troebelheid in de toekomstige situatie;
- effecten van kunstmatige vooroevers op de waterkwaliteit en waterhuishouding (bijvoorbeeld verandering in nutriëntenbelasting, doorstroming, golfslag, accumulatie van sediment en organische stof);
- de effecten van (onderwater) baggerdepots (mogelijke nutriëntenbelasting);
- verstoring en aantasting van bodem en oeverflora en -fauna;
- effecten op de ecologische ontwikkeling door de nieuwe uitgangssituatie van de meerbodem, en de successie snelheid na de verdieping.

Beschrijf mitigerende en/of compenserende maatregelen die eventuele aantasting kunnen beperken of voorkomen. Ga in op eventuele verschillen van de verdieping in verschillende seizoenen.

Beschrijf in het MER de te verwachten positieve en negatieve gevolgen van het verwerken van slib in een vooroever voor de natuurwaarden. Ga daarbij in op de effecten van de bijzondere vorm van vooroever in de vorm van een geotube. Betrek bij de beschrijving ervaringen die elders zijn opgedaan om een voor natuur kansrijke inrichtingsvorm te kiezen.

4.3.1 Gebiedsbescherming²

Het meer is onderdeel van de EHS en ligt op enige afstand van het Natura 2000-gebieden waaronder Witte en Zwarte Brekken. Beschrijf de mogelijke invloed van het voornemen op de beschermde natuurgebieden³. Maak onderscheid tussen de verschillende gebieden en geef hiervan de status aan. Ook als het voornemen niet in of direct naast een beschermd gebied ligt, kan het gevolgen hebben op een beschermd gebied (externe werking). Geef per gebied de begrenzingen van het gebied aan op kaart, inclusief een duidelijk beeld van de ligging van het plangebied ten opzichte van de beschermde gebieden.

Natura 2000-gebieden

Geef voor het Natura 2000-gebied Witte en Zwarte Brekken en zo nodig andere gebieden:

- de instandhoudingsdoelstellingen⁴ voor de verschillende soorten en habitats en of sprake is van een behoud- of verbeterdoelstelling;
- de actuele en verwachte oppervlakte en kwaliteit van habitattypen en leefgebieden voor soorten;
- de actuele en verwachte populatieomvang van soorten aan de hand van meerjarige trends.

Onderzoek of er gevolgen zijn voor het Natura 2000-gebied zijn. De Commissie adviseert om in een Voortoets na te gaan of op grond van objectieve gegevens al dan niet kan worden uitgesloten dat het voornemen afzonderlijk dan wel in combinatie met andere plannen of projecten, significante gevolgen kan hebben voor het Natura 2000-gebied. Indien significante gevolgen niet zijn uit te sluiten geldt dat een Passende beoordeling opgesteld moet worden, waarbij rekening wordt gehouden met de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied. De Commissie adviseert om de Voortoets en eventuele Passende beoordeling⁵ op te nemen in het project-MER⁶.

² Op de website www.minInv.nl is onder Natuur>Gebiedsbescherming uitgebreide informatie te vinden over de specifieke gebiedsbescherming.

³ Let op: naast Natura 2000- en EHS-gebieden zijn er andere beschermde gebieden, zoals beschermde natuurmonumenten (art. 10 Natuurbeschermingswet 1998) en beschermde leefomgevingen (art. 19 Flora- en faunawet). Elk gebied kent zijn eigen beschermingsregime.

⁴ Op dit moment lopen procedures om Natura 2000-gebieden (opnieuw) aan te wijzen. Hiervoor worden eerst ontwerp-aanwijzingsbesluiten genomen en vervolgens definitieve aanwijzingsbesluiten. In het MER kan uitgegaan worden van de concept-instandhoudingsdoelstellingen uit de ontwerp-aanwijzingsbesluiten. In de (concept)beheerplannen worden deze per gebied uitgewerkt in omvang, ruimte en tijd.

⁵ Onderzoek, indien van toepassing, in de Passende beoordeling of de zekerheid kan worden verkregen dat het project de natuurlijke kenmerken van het gebied niet aantast. Uit de wetgeving volgt dat een project of plan alleen doorgang kan vinden als de zekerheid wordt verkregen dat de natuurlijke kenmerken niet worden aangetast, of de zogenaamde ADC-toets met succes wordt doorlopen.

⁶ Dit in verband met stroomlijning van milieu- en natuurinformatie en om het bevoegd gezag en insprekers een volledig beeld te geven van de milieu- en natuurgevolgen. Ook de Minister van LNV en VROM hebben dit geadviseerd aan de bevoegde gezagen in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998. Zie de brief van Minister Verburg d.d. 22 juni 2010, referentie 78386.

Ecologische hoofdstructuur

Beschrijf voor de EHS-gebied Langweerder Wielen en alsmede overige EHS in het studiegebied de daarvoor geldende 'wezenlijke kenmerken en waarden'. Onderzoek welke gevolgen het initiatief op deze actuele en potentiële kenmerken en waarden heeft. Voor de EHS geldt volgens de Nota Ruimte een 'nee-tenzij' regime. Geef aan hoe het 'nee-tenzij' regime provinciaal is uitgewerkt en of het voornemen hierin past⁷.

4.3.2 Soortenbescherming⁸

Beschrijf welke door de Flora- en faunawet beschermde soorten te verwachten zijn in het plangebied, waar zij voorkomen en welk beschermingsregime voor de betreffende soort geldt. Ga in op de mogelijke gevolgen van het voornemen voor deze beschermde soorten en bepaal of verbodsbepalingen overtreden kunnen worden, zoals het verbod op het verstoren van een vaste rust- of verblijfplaats. Geef indien verbodsbepalingen overtreden kunnen worden aan welke invloed dit heeft op de staat van instandhouding van de betreffende soort.

4.4 Woon en leefmilieu

Lucht, geluid en trillingen

Beschrijf de effecten van lucht, (laagfrequent) geluid en trillingshinder op de omliggende bebouwing en natuur. Geef aan of de contouren passen binnen de wettelijke kaders voor lucht en geluid. Indien er (negatieve) veranderingen optreden geef dan aan of mitigerende maatregelen mogelijk zijn om effecten te beperken.

Verkeer

Bruikbaar materiaal zal vanaf het depot met vrachtwagens afgevoerd worden. Beschrijf op basis van de grondbalans en een grondstromenplan de vervoersbewegingen die plaatsvinden als gevolg van de voorgenomen activiteit. Geef aan welke gevolgen voor de verkeersveiligheid worden verwacht, mede in relatie tot ander verkeer op het lokale wegennet (school- en woon-werkverkeer, recreatief verkeer).

Gebruiksfuncties

De ontwikkelingen kunnen indirect gevolgen hebben voor de productiemogelijkheden van de landbouw. Beschrijf de invloed die de eventuele wijzigingen van de grondwaterstromen en/of het grondwaterpeil kan hebben op de agrarische activiteiten.

⁷ Per provincie is een toetsingskader en compensatieregeling EHS vastgesteld, dat in principe past binnen de nationale Nota Ruimte en de Spelregels EHS.

⁸ Op de website www.minlnv.nl is onder Natuur>Soortenbescherming uitgebreide informatie te vinden over soortenbescherming, waaronder de systematiek van de Flora- en faunawet en de vereisten voor het verkrijgen van ontheffingen voor verboden handelingen.

4.5 Veiligheid

4.5.1 Hoogwaterveiligheid

Geef in het MER het effect van de verdieping aan op de:

- maatgevende golfhoogte. Maak daarbij onderscheid in de golfoploop en de opwaaiing;
- stabiliteit van de kaden.

4.5.2 Nautische veiligheid

Neem in het MER op wat de interactie van de werkzaamheden is met het scheepvaartverkeer en of hier mogelijk knelpunten kunnen ontstaan. Geef daarbij ook aan welke mogelijke voorzieningen eventueel kunnen worden getroffen om de nautische risico's te verminderen.

Uit de zienswijzen spreekt bezorgdheid over de vooroevers onder andere in verband met nautische veiligheid. De Commissie adviseert om in het MER daar op in te gaan.

Ga ook na of en in welke mate de verdieping kan leiden tot een toename van de golfslag in het meer. Beschrijf zo nodig mitigerende maatregelen.

4.6 Landschap en cultuurhistorie

Geef in het MER een overzicht van landschappelijke en cultuurhistorische waarden in het plangebied. Besteed hierbij met name ook aandacht aan archeologie (meerbodem) en kenmerkende facetten van het meer en haar direct omgeving zoals oevers en dijken. Beschrijf de beleefde kwaliteit en de inhoudelijke kwaliteit van aanwezige waarden. Ga in het bijzonder in op landschappelijke effecten van de nieuwe vooroevers. Beschrijf in welke mate effecten verzacht kunnen worden binnen de alternatieven/varianten.

5. Overige aspecten

5.1 Leemten in milieuinformatie

Het MER moet aangeven over welke milieuaspecten onvoldoende informatie kan worden opgenomen door gebrek aan gegevens. Spits dit toe op milieuaspecten die in verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen, zodat de consequenties van het tekort beoordeeld kunnen worden. Geef ook aan of dat wat ontbreekt op korte termijn kan worden ingevuld.

5.2 Onzekerheden en evaluatieprogramma

Houd bij de vergelijking van de alternatieven en bij de toetsing van de alternatieven aan (project-) doelen en wettelijke grenswaarden expliciet rekening met de onzekerheden in effectbepalingen.⁹ Ga tevens in op welke wijze en wanneer na realisering van het initiatief de daadwerkelijke effecten geëvalueerd gaan worden, bijvoorbeeld via een oplevertoets, en welke maatregelen 'achter de hand' beschikbaar zijn als (project-)doelen en grenswaarden in de praktijk niet gehaald worden.¹⁰

5.3 Vorm en presentatie

Bijzondere aandacht verdient de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. Presenteer de vergelijking bij voorkeur met behulp van tabellen, figuren en kaarten.

Zorg ervoor dat:

- het MER zo beknopt mogelijk is, onder andere door achtergrondgegevens niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst zijn opgenomen;
- recent, goed leesbaar kaartmateriaal is gebruikt, met duidelijke legenda.

Samenvatting van het MER

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en het verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de voorgenomen activiteit en de alternatieven daarvoor;
- de belangrijkste effecten voor het milieu bij het uitvoeren van de voorgenomen activiteit en de alternatieven, de onzekerheden en leemten in kennis die daarbij aan de orde zijn;
- de vergelijking van de alternatieven en de argumenten voor de selectie van het voorkeursalternatief.

⁹ Een factsheet op de website van de Commissie bevat meer informatie over het omgaan met onzekerheden in MER. (http://docs1.eia.nl/mer/diversen/factsheet_19_omgaan_met_onzekerheden_in_mer_webversie.pdf)

¹⁰ Dit sluit aan bij de adviezen van de Commissie Elverding. Met de oplevertoets wordt ook invulling gegeven aan de (tot op heden veelal niet nagekomen) verplichting tot evaluatie van een MER (artikel 7.39 t/m 7.42 van de Wet milieubeheer).

BIJLAGE 1: Projectgegevens reikwijdte en detailniveau MER

Initiatiefnemer: Gedeputeerde Staten van de Provincie Fryslân

Bevoegd gezag: Gedeputeerde Staten van de Provincie Fryslân, Gemeente Skarsterlân en het Wetterskip Fryslân

Besluit: diverse vergunningen

Categorie Besluit m.e.r.: 3.2, 18.3 en 29.2

Activiteit: verdiepen van de Langweerder wielen

Procedurele gegevens:

aankondiging start procedure in de Leeuwarder Courant van: 24 maart 2012

ter inzage legging van de informatie over het voornemen: 26 maart t/m 7 mei 2012

adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 21 maart 2012

advies reikwijdte en detailniveau uitgebracht: 24 mei 2012

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

dhr. mr. F.W.R. Evers (voorzitter)

dhr. dr. F.H. Everts

mw. drs. J.P. Siedsma (secretaris)

dhr. drs. F. Wijnants

dhr. ir. Th. G.J. Witjes

Werkwijze Commissie bij advies reikwijdte en detailniveau:

In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De Commissie heeft de hierna genoemde informatie van het bevoegde gezag ontvangen. Deze informatie vormt het uitgangspunt van haar advies.

Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de Commissie een locatiebezoek afgelegd.

Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advies:

- Notitie Reikwijdte en Detailniveau Verdieping van de Langweerder Wielen, Tauw, 9 maart 2012.

De Commissie heeft kennis genomen van 7 zienswijzen en adviezen, die zij tot en met 7 mei 2012 van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Zij heeft deze, voor zover relevant voor m.e.r., in haar advies verwerkt.

Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport Verdieping Langwarder Wielen

ISBN: 978-90-421-3529-1

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht
T 030 - 234 76 66
F 030 - 233 12 95
E mer@eia.nl
w www.commissiemer.nl

